

Mosquits no picadors, quironòmids

(Gènere *Chironomus* entre d'altres)

Text: © Carles Aranda Pallero

Fotografies : © Roger Eritja Mathieu

Nom científic
Gènere <i>Chironomus</i> entre d'altres
Ordre
Diptera
Família
Chironomidae
Mida
5 - 10 mm

Foto 1: Quironòmid adult

Reconeixement

Grup d'insectes voladors de mida petita i estilitzats amb un únic parell d'ales. Encara que variable, el color sol ser de tons clars groguencs i verdosos. Les sis potes són relativament llargues i l'abdomen sobresurt clarament per sota del final de les ales. Cap petit i sense aparell picador (*veure foto 1*). L'absència d'aquest aparell els separa dels mosquits veritables amb els quals se'ls confon habitualment. Una de les espècies més comuna d'entre les més de 200 presents a Catalunya i que causa més problemes al nostre entorn és el *Chironomus riparius*.

Detecció i seguiment

Donat que no són organismes picadors ni causants de cap mena de danys, la seva presència és detectada únicament quan apareixen en grans quantitats i formen núvols o eixams perfectament visibles de fins més de 4 metres d'alçada. Aquests eixams poden formar-se verticalment a sobre d'objectes com ara arbres, vehicles o fins i tot persones, sent descrits per molta gent com a "columnes de fum". Apareixen sempre lligats a masses d'aigua ja sigui amb flux o estancada i són fortament atrets per la llum en hores crepusculars i nocturnes. Les larves aquàtiques d'aquests insectes (*veure foto 2*), obtingudes fàcilment per filtració del sediment, ens permetran de detectar si a la zona hi ha una gran població de

Foto 2: Larva de quironòmid

quironòmids. El seguiment d'aquesta fase del cicle vital donarà una clara indicació de l'evolució de les seves densitats i de l'eficàcia dels controls.

Riscos/problemes per a la salut

Els únics danys que poden produir aquests insectes són els que se'n deriven de la seva presència en grans quantitats en fase adulta. El fet de que s'agrupin en núvols i que siguin fortament atrets per la llum, pot provocar molèsties a l'estiu en habitatges propers als focus de cria i en establiments comercials com bars, zones esportives i establiments d'alimentació. No són transmissors de malalties encara que poden provocar problemes al·lèrgics en persones especialment sensibles.

Cicle biològic

Com els mosquits, amb els que tot sovint se'ls confon, presenten una fase larvària aquàtica adaptada a explotar una gran varietat d'hàbitats i una fase adulta i de vida aèria. Els ous són dipositats per les femelles a l'aigua en grups de fins i tot milers. Un cop produïda l'eclosió, les larves passen per quatre estadis fins que donen lloc a la pupa. Les larves tenen aspecte de cuc sense òrgans diferenciats a simple vista i presenten en moltes espècies un color vermell sang característic. Un cop la larva es converteix en pupa, aquesta sura a la superfície i finalment dona lloc a l'adult que inicia la part aèria del cicle. La còpula entre mascles i femelles es produeix a dins dels eixams. Els quironòmids els podem trobar en aigües estancades o amb flux on viuen al sediment fent tubs mucosos, encara que pupes i individus desenganxats del fons es poden veure surant a la deriva a la superfície. El cicle complet de l'ou fins l'adult es tanca en menys de 2 setmanes a l'estiu. La densitat de la població adulta pot ser molt alta i la de les larves superar les 10.000 per metre quadrat. Malgrat les molèsties que poden causar els adults, són una part fonamental de la biomassa de qualsevol sistema aquàtic arribant fins i tot al 90% d'aquesta.

Control

El control dels quironòmids és molt recent a casa nostra i es basa especialment en el control larvari. Únicament és aconsellable si la presència d'adults es fa insuportable i afecta al normal desenvolupament de l'activitat humana. Les accions adulticides han estat particularment ineficaces.

Mesures correctores i/o preventives

A Catalunya, tan sols es donen presències desmesurades de quironòmids en rius o masses d'aigua amb forta presència de matèria orgànica i on no hi ha desenvolupat un ecosistema madur. La depuració de les aigües a nivells acceptables i que permetin el desenvolupament d'organismes depredadors i competidors de les larves impedirà que el nombre d'adults arribi a constituir un problema. El creixement desmesurat de les zones residencials envaint pràcticament les vores de rius i rieres és un altre factor a evitar ja que posa als habitants en permanent contacte amb aquests insectes.

Mesures de control actiu

És imprescindible haver fet un estudi previ en què es determini quines són les masses d'aigua productores de larves. Caldrà igualment determinar-ne l'espècie ja que hi ha diferències importants en la sensibilitat a diferents productes larvicides. En època estival, s'haurà de fer campanyes de seguiment larvari de manera setmanal o quinzenal i si es determina la presència de larves en gran quantitat caldrà tractar aquestes abans de que es converteixin en pupes. Existeixen actualment productes biològics, basats en l'ús de bacteris del gènere *Bacillus*, organismes tòxics pels quironòmids, que permeten un control segur i acurat de les poblacions larvàries.

Donat que en molts casos, el problema dels quironòmids es centra en rius i rieres permanents, la majoria d'aquestes accions tan sols són possibles des d'institucions que portin un seguiment de les seves poblacions.

Existeixen mesures alternatives i experimentals com ara instal·lar focus de llum en ponts i altres estructures properes als rius per tal de que els adults no es desplacin en quedar atrets per la llum.

Observacions

El control dels quironòmids és un problema emergent a Catalunya degut principalment a la millora parcial de la qualitat de l'aigua en rius molt contaminats on durant les dècades anteriors quasi no es trobava cap organisme viu i on ara es donen les condicions òptimes pel seu desenvolupament. Un exemple d'això el trobem a la conca del riu Besòs a les comarques barcelonines.

Bibliografia

- **Història Natural dels Països Catalans. Artròpodes II.** Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 547 pàg.
- **Guia de campo de los insectos de España y de Europa.** Michael Chinery. Ediciones Omega, Barcelona, 402 pgs